

Frågor & svar

Den 5 februari genomfördes en frågestund kring förslaget till ny signalspaningslag som presenterades i lagrådsremissen i mitten på januari i år. Frågestunden var öppen för alla FRA:are som hade möjlighet att närvara i Filmsalen. Anders Wik, Michaela Dráb, Robert Nygren och Jonas Strömbäck svarade på deltagarnas frågor. Frågorna och de svar som gavs finns nu återgivna här nedan. Observera att svaren utgår från lagrådsremissen och inte ifrån den nyligen överlämnade propositionen. Initialerna som står efter respektive svar står för den som besvarat frågan (██████████)

Fråga 1

Vad är det Lagrådet ska yttra sig över?

Svar

Lagrådets granskning avser

- I. hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt,
 - II. hur förslaget föreskrifter förhåller sig till varandra,
 - III. hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav,
 - IV. om förslaget är så utformat att lagen kan antas tillgodose angivna syften,
 - V. vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.
- Detta framgår av 8 kap. 18 § tredje stycket regeringsformen. (MD)

Fråga 2

I förslaget förekommer denna formulering: *Sökbegreppen får inte vara direkt*

Jämförliga till viss fysisk person, såvida det inte är av synnerlig vikt för verksamheten.
Vad betyder det? Kommer vi att kunna ägna oss åt spaning mot fysiska personer i ungefär samma omfattning som idag?

Svar

Kravet som uppställs syftar till att säkerställa att inhämtningen har föregåtts av en grundlig behovsprövning. Innan ett sökbegrepp direkt hänförligt till en fysisk person används som urvalsparameter måste det alltså göras en bedömning av om den information som därigenom kan erhållas är av sådan vikt att det motiverar åtgärden. Användningen av sådana sökbegrepp måste föregås av noggranna överväganden. (Kravet på "synnerlig vikt" beskrivs på sidan 87 i lagrådsremissen.) (MD)

Virräknar med att vi kommer att behöva motivera på ett noggrannare sätt än idag varför enskilda parametrar aktiveras i vår inhämtning. Så länge vi kan ge goda motiveringar räknar vi dock inte med att vår verksamhet kommer att påverkas negativt. Vi kommer däremot inte att kunna lägga in parametrar slentrianmässigt, eller "för säkerhets skull", om vi inte kan ge en god motivering; denna begränsning skiljer sig från hur det praktiskt fungerar idag, men skärpningen känns minst sagt rimlig och är säkert något som välkomnas av många. (RN)

Fråga 3

Förre överdirektören Johan Tunberger har i media berättat om sina erfarenheter av Försvarets underrättelsenämnd (FUN). Under hans år på FRA utförde nämnden aldrig någon djupare granskning av verksamheten. Liknande uttalanden har gjorts här internt av personer i chefsställning under de senaste fem åren. Nu föreslås visserligen förändringar av nämndens sammansättning samtidigt som befogenheterna kraftigt utvidgas och preciseras. Frågan inställer sig likafullt: Varför ska vi tro att det blir bättre den här gången?

Svar

FUN består idag av sex personer, varav en är ordförande. Vid nämnden finns en sekreterare. Nämnden har idag inga anställda. Genom lagrådsremissen utvidgas FUN:s arbetsuppgifter och organisationen och bemanningen ändras. Det kommer att finnas fast anställd, heltidsarbetande personal. I lagrådsremissen föreslås att tillståndsprövningen skall ske i en särskild avdelning inom nämnden, i vilken en ledamot med domarerfarenhet eller motsvarande juridisk kompetens skall vara ordförande. Nämnden kommer vidare, enligt förslag i lagrådsremissen, förstärkas med en utbyggd kanslifunktion som kommer ledas av en jurist.

Avlagrådets yttrande framgår att lagrådet anser att de enheter eller avdelningar inom FUN som skall besluta i tillståndsärenden och kontrollfrågor lämpligen skall bestå av ledmöter som utses av regeringen på viss tid, förslagsvis fyra år, att ordförande och vice ordföranden skall vara eller ha varit ordinarie domare och att övriga ledamöter skall utses bland sådana personer som föreslagits av partigrupperna i riksdagen. Med hänsyn till ovanstående, FRA:s access till kabel och den uppmärksamhet som varit/är kring våra frågor förväntar jag mig inte något annat än att kontrollen från FUN kommer att öka. (MD)

Fråga 4

Hur vanligt är det att någon remissinstans är negativ?

Svar

Det är väl inte ovanligt att en instans under ett remissförfarande eller beredning har synpunkter på ett förslag. Det är ju också det som är själva vitsen med remissrespektive beredningsförfarandet; nämligen att alla synpunkter skall upp till ytan och diskuteras.

I det här fallet kan man konstatera att det var långt fler instanser som var positiva till de förslag som presenterades i promemorian (Ds 2005:30) En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet än de som var negativa. Bland de som var positiva återfinns bland annat JO, Hovrätten för Övre Norrland, Kammarrätten i Stockholm respektive Jönköping, Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, JK, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Inspektionen för strategiska produkter, Krisberedskapsmyndigheten. (MD)

Fråga 5

Inom ramen för grundforskningsverksamheten får vi rätt att lagra trafikdata, som bland annat innehåller uppgifter om vilka abonnentnummer eller e-postadresser som varit i kontakt med varandra. I efterhand kan vi söka i materialet och utbyta information med partner. Borde därför inte klargörandet under punkt 3 i *Påståenden & Klargöranden* kompletteras? **Påstående: FRA arbetar på så sätt att all tillgänglig kommunikation lagras. I efterhand görs sökningar i den trafiken.** Förfarandet inom grundforskningen att lagra stora mängder information, som sedan söks igenom, liknar väl själva påståendet?

Svar

Det är helt riktigt att hanteringen av trafikdata skiljer sig från hanteringen av inhämtat innehåll. Dels finns goda praktiska skäl till detta, eftersom trafikdata volymmässigt

Lämpar sig bättre för lagring än innehåll, dels är också tillgången till trafikdata ett oönskvärdt verktyg för såväl inriktningsbeslut som möjligheten att finna nya ursprungsparametrar (till exempel om ett målobjekt bytt till ett annat kontantkort).

Vi är mycket angelägna om att kunna använda trafikdata även i framtiden. Med ökad framtida användning av kryptering och med ständigt ökande trafikvolymerna ökar också trafikbearbetningens styrkor i förhållande till den klassiska icke-militära innehållsbearbetningen.

I framtiden räknar vi även med att sökningar i våra trafikbearbetningssystem för icke-militär trafik kommer att kräva att användaren skriver in en motivering till varför frågan ställs. Dessa frågor med tillhörande motiveringar kan sedan följas upp i efterhand, till exempel av FUN. Någon okontrollerad sökning i tillgängliga data blir det således inte frågan om. (RN)

Fråga 6

Varför är det så bråttom när vi inte får tillgång till kabelsignaler förrän den 1 juli 2008? I övrigt kan vi väl fortsätta som vanligt?

Svar

Ändringarna i lagen om försvarsunderrättelseverksamhet (bland annat specificering av ändamålen) och signalspaningslagen träder ikraft den 1 juli 2007 om det går som regeringen föreslår. Signalspaningslagen är teknikneutral, vilket innebär att de krav som uppställs på bland annat tillstånd, automatiserad inhämtning med sökbegrepp, förstöring, rapportering och kontroll gäller från och med halvårsskiftet beträffande inhämtning i etern. Det finns således en mängd förändringar som måste göras redan den 1 juli 2007 om vi ska kunna hävda att vi arbetar enligt lagen. [REDACTED]

[REDACTED] (MD)

Fråga 7

Det finns ju i lagförslaget en möjlighet som innebär att inriktning i brådskande fall får ges utan att tillstånd från FUN har lämnats. Finns det några tidskrav när det gäller hur snabbt vi måste rapportera inriktningen till FUN?

Svar

Den myndighet som gett inriktningen – det vill säga inte FRA – skall i efterhand omedelbart anmäla den givna inriktningen till FUN. Jag antar att FUN kommer tala om vad de förväntar sig av de inriktande myndigheterna i sådan här fall; både vad gäller

rekvisitet "brådskande fall" och "omedelbart". Det hänger ju till viss del ihop med hur FUN kommer att arbeta. (MD)

Fråga 8

Är det FRA som definierar sökbegreppen?

Svar

FRA kommer att fastställa sökbegreppen. Regeringen förväntar sig, enligt vad som framgår av lagrådsremissen, att vi skall ha en väl fungerande rutin för fastställande och hantering av sökbegreppen och att denna rutin skall regleras i arbetsordningen. I syfte att säkerställa att våra interna rutiner utformas på ett sätt som motsvarar högt ställda krav på integritetsskydd vill regeringen inrätta ett integritetsskyddsråd vid myndigheten. Lagrådsremissen innehåller på sidan 75 följande beskrivning av sökbegrepp. " Utformningen av sökbegrepp för automatiserad inhämtning styrs av ändamålen för verksamheten såsom de angivits i lagen och inriktningen av verksamheten. Den närmare utformningen av sökbegrepp sker bland annat genom väl avvägda kombinationer av tekniska data (såsom varifrån i världen signalerna inhämtas och med vilka transmissionsmedel de förmedlas) samt andra parametrar som nyckelord (till exempel det särskilda namnet på ett vapensystem eller annan teknisk terminologi) och unika namn och språk." (MD)

Fråga 9

Ställs det krav på oss att dokumentera hur vi arbetar med sökbegrepp?

Svar

Vi räknar med att noggrannare behöva motivera inläggningar av urvalsparametrar, och att dessa motiveringar kommer att bli föremål för efterhandskontroll av FUN. Likaså får vi räkna med att vi gentemot Integritetsskyddsrådet eller FUN till exempel skall kunna redovisa principer för hur vår datareduktion går till, och vilka interna föreskrifter som styr huruvida urvalsparametrar får aktiveras i egen inhämtning eller exporteras till partners. (RN)

Fråga 10

Hur kopplas det föreslagna integritetsskyddsrådet till FUN:s granskning av sökbegreppen?

Svar

Integritetsskyddsrådet bör, enligt lagrådsremissen, utöva en fortlöpande insyn i de åtgärder som vidtas för att säkerställa integritetsskyddet i signalspaningsverksamheten.

Närmare bestämmelser om rådets verksamhet kommer att framgå av vår instruktion.

Vid sidan av detta "interna system" med integritetsskyddsråd för att säkerställa att hanteringen av sökbegreppen sker enligt tydliga och fasta riktlinjer kommer också utomstående efterhandskontroll av myndighetens hantering ske. Sökbegreppen kommer således fortlöpande redovisas för och granskas i särskild ordning av FUN. (MD)

Fråga 11

Vad finns det för sanktionsmöjligheter om någon skulle mata in ett felaktigt sökbegrepp? Var ligger ansvaret?

Svar

Kort kan sägas att det finns både ett straffrättsligt och ett disciplinrättsligt ansvar för arbetstagare hos staten som begår brott i tjänsten eller annars åsidosätter sina skyldigheter i anställningen. Vid FRA finns en personalansvarsnämnd som prövar frågor om bland annat disciplinansvar (varning eller löneavdrag), åtalsanmälan och avstängning. (MD)

Fråga 12

Får inte FRA lämna uppgifter vidare om vi till exempel hittar information som kan förhindra mord?

Svar

Signalspaningslagen innehåller en bestämmelse som innebär ett förbud mot rapportering av sådan överskottsinformation rörande enskilda som saknar relevans ur försvarsunderrättelsesynpunkt. Av detta följer att det inte vid sidan av den generella rapporteringsregleringen finns utrymme för något uppgiftslämnande i särskild ordning till polisen eller andra brottsförebyggande och brottsbekämpande myndigheter. (MD)

Fråga 13

Har politikerna frånsagt sig möjligheten att faktiskt förhindra brott med öppna ögon?

Svar

Ja. Vi ska syssla med hot mot landet, inte mot enskild person.

Fråga 14

Finns det inga övergripande lagar som gör att man är skyldig att ingripa vid brott?

Svar

Inte såvitt jag vet. (MD)

Fråga 15

Är det några skillnader på sökbegreppen i realtid eller om man söker i sparad information?

Svar

Ja, sökbegrepp som appliceras i realtid innebär att den icke urvalda trafiken aldrig inhämtas och således för all framtid går förlorad. Efterhandssökning i sparad information innebär inga sådana effekter för den information som inte träffas av sökningen. Efterhandssökningen är likaså begränsad till den information som sluppit igenom realtidfiltreringen till att börja med. (RN)

Fråga 16

Kan det här innebära att vi behöver förstärka och/eller bygga om system och utrustningar?

Svar

Det finns områden där IT-stödet behöver förbättras, till exempel avseende spårbarhetsaspekter, och detta arbete kommer att prioriteras högt. (RN)

Fråga 17

Påverkas nuvarande inriktning?

Svar

Ja, från och med den 1 juli 2007 börjar de nya reglerna om bland annat ändamålen, kretsen av uppdragsgivare, tillståndsförfarandet och den utökade kontrollen att gälla. Jag utgår från att det kommer bli en inkörningsperiod under den tid det tar för FUN och integritetsskyddsrådet att "konstituera sig" och hitta sitt arbetssätt. FRA skall dock till halvårsskiftet vara redo så långt det i alla avseenden går. I annat fall riskerar vi att tappa i förtroende. Det betyder att vi måste kraftsamla oss nu. (MD)

Fråga 18

Är hela lagrådsremissen ett paket eller kan man gå vidare med delar av lagförslaget?
Kan lagförslaget falla på något som inte rör FRA, till exempel har det stått mycket i
media om sammanslagning av FRA och KSI etc?

Svar

Det är ett paket. Men jag förmodar – och detta är min personliga reflektion – att man i
nödfall skulle kunna rigga om lagstiftningen på ett annat sätt. Exempelvis skulle man
kunna lägga allt som rör FRA i signalspaningslagen, vilket ju vore mycket praktiskt.
(MD)

Fråga 19

Kan lagförslaget fördröjas om det blir stor debatt i riksdagen?

Svar

Riksdagen skall, enligt planen, ha fattat beslut innan sommaren. Lagförslagen kan dock
på yrkande av lägst 10 av riksdagens ledamöter vila i minst 12 månader. Riksdagen kan
trots detta anta förslagen om minst 5/6 av de röstande förenar sig om ett sådant beslut.
Riksdagen består av 349 ledamöter och den politiska fördelningen kan man hitta på
riksdagens hemsida. (MD)

Fråga 20

Hur ska vi hantera allt lagrat?

Svar

Precis som idag skall vi inte lagra mer information än nödvändigt längre än nödvändigt.
Att värdet av t ex kryptomaterial eller militärt råmaterial kan visa sig först efter en lång
tids bearbetning ser vi inte som något problem - vi konstaterar helt enkelt att vi i dessa
fall konstaterar att informationen är av långsiktigt intresse och därför kan förbli lagrad.
Detta skall dock inte tas som intäkt för att vi kan lagra även klarsänd icke-militär
information enbart utifrån inställningen att den "kan vara bra att ha någon gång".
Information som efter genomläsning visar sig sakna omedelbar betydelse för vår
verksamhet skall och bör raderas så snart som möjligt.

Inga explicita krav finns på att vi måste ta ställning till informationens relevans inom
någon given tidsperiod; utåldringssystemet ser dock till att icke läst
material raderas efter 30 dagar, eller då projektet uppnått sitt volymtak. Det kan också

finnas goda skäl till att internt skärpa de bestämmelser som styr tillgången på lagringsutrymme i enskilda projekt, det vill säga att vi ställer faktiska krav på motiveringar till varför ett visst projekt behöver extra lagringsutrymme, och inte bara slentrianmässigt beviljar detta. (RN)

Fråga 21

Vi måste ju enligt det nya lagförslaget kasta allt överskottsmaterial. Är det en skärpning mot nu?

Svar

Ja, vi kommer att behöva reglera närmare under vilka omständigheter vi är tvungna att kasta inhämta information. Arbetet har påbörjats inom FRA med att utreda frågan. (RN)

Fråga 22

Finns det inga undantag från regeln om att förstöra överskottsinformation? Eller begränsningar?

Svar

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats skall omgående förstöras i följande tre fall (som för övrigt innehåller begränsningar) och det finns inga undantag från dessa.

I. Innehållet berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för försvarsunderrättelse- eller grundforskningsverksamheten.

II. Innehållet avser uppgifter som skyddas av meddelarfriheten eller efterforskningsförbudet (avser massmedieområdet).

III. Innehållet omfattar uppgifter i meddelanden mellan en misstänkt och hans försvarare. (MD)

Fråga 23

Kan man lägga in ett brett sökbegrepp och sedan spara för att söka senare och för ett annat ändamål som man inte visste om när man lade in sökbegreppen?

Svar

Vi räknar som tidigare nämnts med att vi kommer att behöva motivera de sökbegrepp

som aktiveras, och det vill därför till att du verkligen har ett bra skäl till varför du behöver använda ett bredare sökbegrepp (till exempel en nummerserie). Att det enbart är bekvämt, eller att du inte vill riskera att missa något, kommer svårligen att vara skäl som övertygar ett kontrollorgan. Såväl kabelaccessen som de striktare kraven som följer av kontrollorganets övervakning av vår verksamhet kommer att tvinga oss att bli mer precisa i vårt urval och vårt arbete. Den tid då vi kunde inhämta all tillgänglig trafik på enskilda riktningar för att sedan sova i efterhand är av flera skäl förbi. Våra analytiker kommer att behöva bli ännu bättre på att förstå och använda urvalet som ett precisionsinstrument. (RN)

Fråga 24

Enligt lagförslaget kommer inte någon förhandsprövning av sökbegrepp att ske, inte ens av alla våra svenska parametrar. Varför har man genomgående valt efterhandskontroll?

Svar

Den argumentation som ges i lagrådsremissen är ganska lång och hållen i en abstrakt ton. I texterna vill man av principiella skäl inte skilja på Sverige och utland, det bidrar också till att den blir svårsmält för en lekman. De skäl som finns emot förhandsprövning är främst praktiska, vilket också redovisas. FRA har och kommer att ha hundratusentals sökbegrepp (teckensträngar, tekniska kriterier med mera) inklusive begrepp som innebär bortval. Dessa utnyttjas sedan i kombinationer, nya tillkommer och gamla rensas ut. (AW)